

Eenzaamheid in alle soorten

Ivo Van Hove regisseert 'Nooit van elkaar'

Jon Fosse is de diëtist onder de toneelschrijvers. Hoe minder woorden de Noorse auteur gebruikt, hoe meer zijn stukken vertellen. Ivo Van Hove koos voor zijn debuut 'Nooit van elkaar'.

Bij Fosse staan werkelijkheid, fantasie en levend geheugen stevast samen op scène

Van onze medewerker

Wouter Hillaert

Antwerpen

Fosse is een fenomeen. In veertig talen is hij vertaald. Onlangs stootte hij zelfs Ibsen van de troon als meest gespeelde Noor in het buitenland. Grote regisseurs als Claude Régy, Thomas Ostermeier en Luk Perceval waagden zich aan zijn stukken. Deze week komt in de Singel ook Patrice Chéreau zijn krachtmeting presenteren: *Rêve d'automne*.

Wie Fosses oeuvre erop naleest, snapt er niets van. Zijn teksten bestaan enkel uit eindeloze spiralen van dezelfde stompzinnigheidsjes. Alsof de schrijver van zijn klavier enkel de functies copy en paste beheerst. Replieken als 'nu zal hij komen' of 'ik ben bang' worden als schaarse motiefjes steeds opnieuw gevarieerd: experimentele taalmuziek op het randje van monotonie. Veeleer techno dan theater.

Fosses stukken verschillen nauwelijks van elkaar. Allemaal zijn ze te herleiden tot de terugkerende verzuchting: 'ooit alleen samen'. 'Ooit': de motor van het eeuwige wachten en smachten bij Fosses personages, bijna altijd geliefden of gezinsleden. 'Alleen': hun diepe verlatenheid, de afgrond onder hun woorden. En 'samen': de illusie dat die leegte zich ooit zal oplossen in de armen van een ander, ver van alle wereldse lasten.

Zo'n uitgelengde zucht is ook *Og aldri skal vi skiljast*, Fosses eerst gespeelde toneelstuk uit 1993. Het plot is zelfs geen gedicht waard: een vrouw (bij Fosse heet ze stevast 'zij') staat aan het raam te verlangen naar de terugkeer van een man. Hij komt, maar met een jonger blaadje. Het einde wordt het begin. Typisch Fosse.

Maar zet die soapsituatie op scène, en er voltrekt zich stevast een klein wonder: de woorden krijgen klank, de stiltes betekenis. Fosses taal wordt metafysica, en die zet alles wat zo simpel leek op losse schroeven.

Tussentoestand

Van Hoves vormgeving in *Nooit van elkaar* is onverwacht. De teksten van Fosse worden vaak in een leeg, abstract decor geplaatst. Niet bij Jan Versweyveld, Van Hoves scenograaf. Net als in *Hedda Gabler* bouwde hij een compleet realistische loft, waarvan keuken en salon nog half in de gyproc staan. De stekkerdozen zijn leeg, de pilaren brokkelen alweer af. Streeft deze ruimte naar aanbouw of naar leegstand? Alles bij Fosse is een tussentoestand.

Ook de vrouw die tussen de verhuisdozen naar een keukenvideo staart, is hyperconcreet. Van Hove doet Chris Nietvelt kip klaarmaken, als een vrouw van om de hoek.

Dat realisme trekt de tekst maximaal open, en doet Fosses vervreemding des te sterker uitkomen. Want is de arriverende man (Gijs Scholten van Aschat) er wel echt? En is zijn meisje (Hélène Devos) geen herinnering van vroeger? Of de vrouw zelf, in een jonge versie?

Bij Fosse staan werkelijkheid, fantasie en levend geheugen steevast samen op scène, in de simpele aanwezigheid van acteurs. 'Dat kan enkel in theater, dat maakt het zo fantastisch', zei de schrijver daar zelf over. 'Het geeft dit medium zijn fragiliteit, zijn menselijke schoonheid en zijn momenten van mysterie en diep begrip, in een soort tristesse die de hele ruimte vult.'

Van Hove en zijn sterke acteurs zoeken die sonore melancholie, tussen hoop en gemis, in subtiele psychologisering en met vleugjes inschuivende muziek. Echt dieper raken doet dat niet, maar Nooit van elkaar fascineert. Nooit geweten dat er zoveel soorten eenzaamheid zijn.

Enkel nog te zien in Amsterdam.

Op 17 en 18 februari speelt 'Rêve d'automne' van Jon Fosse in de Singel in Antwerpen, 03-248.28.28.

© Corelio